

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
FACULTY OF SOCIAL ADMINISTRATION

แนวการบรรยายวิชา

พช.418 การพัฒนาชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อมเมือง 3 (2-1-6)
CD418 Urban Community Development and Urban Environment

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

ภาค 2/2567

1. อาจารย์ผู้สอน/ผู้รับผิดชอบรายวิชา พร้อมข้อมูลการติดต่อ

Sec./gr.	อาจารย์ผู้บรรยาย	โทรศัพท์	e-mail	ห้องพัก
5400/01	ผศ.รณรงค์ จันใด	089-4214440	taktu46@hotmail.com	สค.707
	อ.ดร.เทียนชัย สุริมาศ	086-3884274	thian.su@tu.ac.th	สค.705

2. วันและเวลาบรรยาย

ทุกวันพฤหัสบดี เวลา 13.30 - 16.30 น.

ห้องบรรยาย สค.301 อาคารคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

ห้องเรียนออนไลน์ MST 2024-2 CD418 (540001)

วันสอบ

สอบกลางภาค วันพฤหัสบดีที่ 13 มีนาคม 2568

เวลา 14.30 – 16.00 น. (ถ้ามี)

สอบปลายภาค วันอาทิตย์ที่ 25 พฤษภาคม 2568

เวลา 13.00 - 16.00 น.

3. จุดมุ่งหมายของรายวิชา Purposes of the course

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเมือง
2. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ แนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมในการทำงานกับชุมชนเมือง หรือเอื้อต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตและ สิ่งแวดล้อม ในระดับสังคม ชุมชน ระดับปัจเจกบุคคล
3. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง ให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนหรือองค์กร สังคม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนดำเนินกิจกรรมร่วมกันหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและเครื่องมือการทำงานกับชุมชนเมือง

4. แนวสังเขปการบรรยาย Course Description

พช.418	การพัฒนาชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อมเมือง	3 (2-1-6)
CD418	Urban Community Development and Urban Environment	

ความหมายของชุมชนเมืองและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาเมืองและสิ่งแวดล้อมเมือง ด้วยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ และการมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง รวมถึงเทคนิคและเครื่องมือการทำงานกับชุมชนเมือง

The meaning of urban communities and environmental development: the process of driving urban and environmental development through empowerment and participation of urban communities, including techniques and tools for working with urban communities.

5. กฎกติกา/เกณฑ์การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้

กฎกติกาการเรียนการสอนในชั้นเรียน

1. บรรยาย ประกอบการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการแลกเปลี่ยน
2. นักศึกษาค้นคว้า ศึกษางานและเอกสารที่มอบหมาย
3. ฝึกทักษะในห้องเรียน
4. การนำเสนอผลการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน

การวัดผล

วิธีการวัดผล	สัดส่วนคะแนน	
1. การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	20	มิติสิ่งแวดล้อม เมือง
2. สอบกลางภาค	20	
3. รายงานประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม (งานกลุ่ม)	10	
4. การออกแบบเทคนิคและเครื่องมือการทำงานกับชุมชนเมือง	20	มิติชุมชนเมือง
5. รายงานถอดบทเรียนจากการเรียนรู้จากการศึกษาชุมชนเมือง (รายบุคคล)	10	
6. การสอบปลายภาค	30	
รวม	100	

6. หัวข้อการเรียนการสอน/แผนการสอน

ครั้งที่	เนื้อหาที่เรียน	วิธีการ	ผลลัพธ์การเรียนรู้	ผู้สอน
1 (23/01/2568)	แนะนำการเรียน การสอน และ course outline ระดมความคิดต่อปัญหา สิ่งแวดล้อมเมือง	- บรรยาย - อภิปราย แลกเปลี่ยน	แนวทางการเรียน การสอนร่วมกัน	อ.ดร.เทียนชัย
2 (30/01/2568)	สิ่งแวดล้อมเมือง - ประเด็นปัญหา - ภัยพิบัติ - climate change	แลกเปลี่ยนและ อภิปราย		อ.ดร.เทียนชัย
3 (06/02/2568)	นิเวศวิทยาการเมือง (political ecology) การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม (environmental politics) ความเป็นธรรมทาง สิ่งแวดล้อม (environmental	- อภิปราย แลกเปลี่ยน บรรยายและ แลกเปลี่ยน		อ.ดร.เทียนชัย

ครั้งที่	เนื้อหาที่เรียน	วิธีการ	ผลลัพธ์การเรียนรู้	ผู้สอน
	justice) ในประเด็นการพัฒนาเมือง			
4 (13/02/2568)	มองความยืดโยงเมืองและชนบท ผ่านมิติทางสิ่งแวดล้อม	บรรยายและฝึกทักษะ		อ.ดร.เทียนชัย
5 (20/02/2568)	Social movement ในประเด็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเมือง - slow city - slow food - urban gardens - เครือข่ายสลัมสี่ภาค	บรรยายและฝึกทักษะ		อ.ดร.เทียนชัย
6 (27/02/2568)	กรณีศึกษาและบทเรียนสำคัญการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง	ฝึกทักษะในห้องเรียน/นอกชั้นเรียน		วิทยากร
7 (06/03/2568)	นำเสนอรายงานกลุ่ม	ฝึกทักษะในห้องเรียน/นอกชั้นเรียน		อ.ดร.เทียนชัย
สัปดาห์สอบกลางภาค				
8 (20/03/2568)	นิยามความหมายของชุมชนเมืองและความเป็นเมือง	- บรรยาย - อภิปราย แลกเปลี่ยน	มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเมือง	ผศ.รณรงค์
9 (27/03/2568)	กระบวนการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน	- บรรยาย - อภิปรายแลกเปลี่ยน - ฝึกทักษะในห้องเรียน	มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน	ผศ.รณรงค์
10 (03/04/2568)	กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง	- บรรยาย - อภิปรายแลกเปลี่ยน - ฝึกทักษะในห้องเรียน	มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง	ผศ.รณรงค์
11 (10/04/2568)	เทคนิคและเครื่องมือการทำงานกับชุมชนเมือง	- บรรยาย - อภิปรายแลกเปลี่ยน - ฝึกทักษะในห้องเรียน	มีความสามารถออกแบบเครื่องมือการทำงานกับชุมชนเมือง	ผศ.รณรงค์

ครั้งที่	เนื้อหาที่เรียน	วิธีการ	ผลลัพธ์การเรียนรู้	ผู้สอน
12 (17/04/2568)	กรณีศึกษาการจัดการเมือง	-ลงชุมชนศึกษาชุมชน -แลกเปลี่ยนและสรุป บทเรียนร่วมกัน	มีความรู้ความ เข้าใจและมี ตัวอย่างกรณีศึกษา	วิทยากร
13 (24/04/2568)	ลงชุมชนกรณีศึกษาปัญหา เมือง	-ลงชุมชนศึกษาชุมชน -แลกเปลี่ยนและสรุป บทเรียนร่วมกัน	ส่งรายงานถอด บทเรียนจากการ เรียนรู้จาก การศึกษาชุมชน เมือง (รายบุคคล) (10 คะแนน)	ผศ.รณรงค์
14 (01/05/2568)	กิจกรรมกลุ่มออกแบบ เครื่องมือการทำงานกับชุมชน เมือง	- บรรยาย - อภิปราย แลกเปลี่ยน	นำเสนอและส่ง รายงานออกแบบ เทคนิคและ	Self-Study
15 (08/05/2568)	นำเสนอเครื่องมือการทำงาน กับชุมชนเมือง	-นำเสนอรายงาน -อภิปรายแลกเปลี่ยน	เครื่องมือการ ทำงานกับชุมชน เมือง (20 คะแนน)	ผศ.รณรงค์

7. การประเมินผลการเรียน

เกณฑ์การประเมินผลการเรียนจะพิจารณาโดยการอิงกลุ่มเป็นสำคัญ (การคิดคะแนนอิงกลุ่มจะคิดจากค่าคะแนนของกลุ่มที่นักศึกษาลงทะเบียนศึกษาเท่านั้น) โดยจะมีช่วงคะแนนตั้งแต่ 0.00 – 4.00 ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละช่วงคะแนนดังนี้

4.00	คิดเป็นเกรด	A
3.50	คิดเป็นเกรด	B+
3.00	คิดเป็นเกรด	B
2.50	คิดเป็นเกรด	C+
2.00	คิดเป็นเกรด	C
1.50	คิดเป็นเกรด	D+
1.00	คิดเป็นเกรด	D
0.00	คิดเป็นเกรด	F

8. การอุทธรณ์ของนักศึกษา

กรณีที่นักศึกษา มีความสงสัยเกี่ยวกับผลการประเมินในรายวิชาใดสามารถยื่นคำร้องขอดูกระดาษคำตอบ (ใบคำร้องทั่วไป) ตลอดจนจุดคะแนนและวิธีการประเมินของอาจารย์แต่ละรายวิชาได้ภายใน 7 วันหลังประกาศผลการเรียน โดยสามารถเขียนยื่นคำร้องได้ที่ งานการศึกษาและกิจการนักศึกษา ชั้น 2 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (ศูนย์รังสิต)

9. เอกสารและตำราหลัก

- กนกวรรณ มโนรมย์. (2565). นิเวศวิทยาการเมืองแนวสตรีนิยม. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.
- กนกวรรณ มโนรมย์. (2565). ภาววิทยาแม่น้ำโขง (Mekong Ontology): เชื้ออน น้ำของ และ ผู้คน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- แก๊งกิจ กิตติเรียงลาภ. (2562). Perspective ภาววิทยาแบบมุมมองนิยมและความเป็นซับซ้อน. กรุงเทพฯ: ILLUMINATIONS EDITIONS.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์และคณะ (2551). วิธีชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : บริษัทหนังสือดีวัน จำกัด, 2551.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2558). ศาสตร์ อศาสตร์ มานุษยวิทยา ณ จุดเปลี่ยนทางภาววิทยา”. ใน ศาสตร์ อศาสตร์: เข้ามาข้างนอก ออกไปข้างใน. จันทร์ เจริญศรี, บก. กรุงเทพฯ: พารากราฟ.
- โกวิท พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์จำกัด.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-13.
- เทียนชัย สุริมาศ. (2567). วิพากษ์ความเป็นน้ำของภาวะสมัยใหม่และข้อเสนอว่าด้วยความเป็นน้ำ ผ่านแนวคิด hydrosocial : บททบทวนวรรณกรรม. สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- เทียนชัย สุริมาศ. (2020). การย้ายถิ่นเพื่อรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และความเปราะบางของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ประเทศเวียดนาม. วารสารมนุษย และสังคม, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1, กรกฎาคม-ธันวาคม, หน้า 167-184.
- ปรีชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2552). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ หนังสือจุฬาลงกรณ์.
- ปารีชาติ วลัยเสถียร, สุทธิชัย ออบอุ้น, สหัทธยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และ ชลกาญจน์ ฮาชันนารี (2542). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2559). ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่การปฏิรูปประเทศจากฐานราก. (Online).22/8/2559. www.hiso.or.th/hiso5/report/download.php?name=เปิดดูล่าสุด 12 มกราคม พ.ศ.2562.
- สมชาย ศรีวิรัตน์. (2556).การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : แนวคิด หลักการพัฒนา และการดำเนินงานพัฒนาชุมชน. (Online). 22/8/2559.<https://www.gotoknow.org/posts/549133>.เปิดดูล่าสุด 12 มกราคม พ.ศ.2562.
- สายันต์ ไพรชาญจิตร (2548). กระบวนการโบราณคดีชุมชน: การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อัจฉรา ชลาชนานาวิน (2560). ตำราการเสริมสร้างพลังชุมชนและเครือข่าย (2560) กองทุนสนับสนุนการเขียนตำราแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. โรงพิมพ์โอเซียนเทปแอนด์เลเบิล: กรุงเทพฯ.
- อัจฉรา ชลาชนานาวิน. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับสภาพภูมิทัศน์ริมน้ำ เพื่อขจัดปัญหาโศกนาฏกรรมสาธารณสุขและ عدمสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน.วารสารคุณภาพชีวิตกับ ภูมิหาย ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2559

อัจฉรา ชลาชนาวิน. (2560). การนำนโยบายรีเจนเนอเรนซ์มาใช้เพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมและความยั่งยืน
ของการพัฒนาชุมชนในประเทศไทย. สืบค้นจาก [https://
/journal.sru.ac.th/index.php/jhsc/article/view/758](https://journal.sru.ac.th/index.php/jhsc/article/view/758)

Brohman, J. (1996). *Popular Development: Rethinking The Theory and Practice of Development*.
Oxford England and Cambridge, Mass.: Wiley - Blackwell.

Conger JA, Kanungo RN. The empowerment process: integrating theory and practice. *Acad Manage
Rew* 1988; 13:471-482

Descola, P. (2013). *Beyond nature and culture*. (J. Lloyd, Trans). Chicago: University of Chicago
Press.

Escobar, A. (2012). *Encountering Development: The Making and Unmaking of the Third World*.
Princeton: Princeton University Press.

Gibson, C.H. (1991). *A concept analysis of empowerment*. 2nd ed. London : An aspen publication,
1980. Gibson, 1993

Gibson, C.H. (1991). *A concept analysis of empowerment*. 2nd ed. London : An aspen publication,
1980. Gibson, 1993

Gran,(1983) McShane, S. L. and Glinow, M. A.V. (2000). *Organizational behavior*. Boston: McGraw
Hill.

Gutierrez, L.M. , Parsons, R. J. and Cox, E. O. (1998). *Empowerment in social work practice*. USA:
Brooks2Cole Publishing Company.

Israel, B. A. Checkoway, B. Schultz, A. and Zimmerman, M. (1994). Health Education and Community
Empowerment: Conceptualizing and Measuring Perceptions of Individual, Organizational
and Community Control. *Health Education Quarterly* 21(2): 149-170.

Kanter, R.M. (1983). *The change masters corporate entrepreneurs at work*. London: Loutledge.

Middleton, C., Wittayapak, C., Sangkhamanee, J. S., & Panyaaw, W. P. (2015). The Unfolding
Multifold Development of Contemporary Southeast Asia. *Thammasat Review*, 16(1),
1–9.

Muchinsky, P. M. (2000). *Psychology applied to work: An introduction to industrial and
organizational psychology*. 6th ed. Australia: Wadsworth

Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*.
Cambridge University Press.

Putnam, Robert D., *Making Democracy Work; Civic traditions in Modern Italy*. Princeton, N.J. :
Princeton University Press, 1993.

Raeburn, J. (1993). How effective is strengthening community action as a strategy for health
promotion? *Partici ACTION*, 3. Toronto: University of Toronto.

Rigg, J. (2019). *More than Rural: Textures of Thailand's Agrarian Transformation*. University of
Hawai'i Press.

- Surimas, T. & Middleton, C. (2022). Ontological Politics of the Resource Frontier: A Hydrosocial Analysis of the Mekong River in Northern Thailand. in *Extracting Development: Contested Resource Frontiers in Mainland Southeast Asia*, edited by Oliver Tappe and Simon Rowedder. Singapore: ISEAS Publishing, Yusof Ishak Institute.
- Surimas, T. (2024). Plural Water Ontologies and Hydrosocial Perspectives: New Approaches for Understanding Water Controversies of the Inng River Basin, Northern Thailand. *Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies*.
- UNDP (1995). *Capacity Development for Sustainable Human Development: Conceptual framework and operation signpost*. New York: United Nations Development Programme
- _____. (1990a). Toward a theory of learned hopefulness: A structural model analysis of participation and empowerment. *Journal of Research in Personality*, 24: 71 - 86.
- _____. (1990b). Taking aim at empowerment research: On the distinction between individual and psychological conceptions. *American Journal of Community Psychology*, 18: 169 - 177.
- Wallerstein, N. (1992). Powerless, empowerment and health: Implications for health promotion programs. *American Journal of Health Promotion*, 6 (3): 197 - 205.
- Wallerstein, N. and Bernstein, E. (1988). Empowerment education; Freire's ideas adapted to health education. *Health Education Quarterly*, 15(4): 171-186.
- Zimmerman, M., & Rappaport, J. (1988). Citizen participation, perceived control, and psychological empowerment. *American Journal of Community Psychology*, 16: 725 - 750.
- Zimmerman, M., Israel, B., Schulz, A., & Checkoway, B. (1992). Further explorations in empowerment theory: An empirical analysis of psychological empowerment. *American Journal of Community Psychology*, 20 (6): 707 - 72